

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح کامل نموداری

منطق تعلیمی

«صناعت خمس»

حسن صدیقی مازندرانی

سرشناسه : مظفر، محمدرضا، ۱۹۶۴-۱۹۰۴ م.
 عنوان قراردادی : المنطق فارسی
 عنوان و نام پدیدآور : شرح کامل نموداری منطق تعلیمی (صناعات خمس)
 [محمدرضا مظفر؛ مترجم] حسن صدری مازندرانی
 مشخصات نشر : قم : مشهور، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۸۰ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۸-۳۱۸-۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 موضوع : منطق
 شناسه افزوده : صدری مازندرانی، حسن، ۱۳۴۳ - مترجم
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۱ ۷۸۰۴۱ م ۶ م ۵۰ / BC
 رده بندی دیویی : ۱۶۰
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۸۸۱۱۶

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۳۸ - ۳۱۸ - ۱

انتشارات مشهور

شرح کامل نموداری صناعات خمس (منطق تعلیمی)

نویسنده:	حسن صدری مازندرانی
ناشر:	مشهور
چاپخانه:	طه
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۱
شمارگان:	۳۰۰۰
قیمت:	۶۰۰۰ تومان

مرکز پخش:

انتشارات مشهور

دفتر مرکزی: قم / بلوار سمیه / کوچه ۲۶ / پلاک ۸ / واحد ۱ / تلفن: ۷۸۳۱۶۴۶ - ۲۵۱
 قم / خ ارم / پاساژ قدس / طبقه پایین / پلاک ۵ / تلفن: ۷۷۴۶۸۰۶ - ۲۵۱

کتاب «المنطق» علامه محمدرضا مظفر (رحمه الله): (۱۳۲۲ - ۱۳۹۳ ه. ق) یکی از بهترین و ارزشمندترین کتابهای منطقی است. به جهت متن روان و نوآوریهای متناسب با نیازهای روز، در زمینه دانش منطق، در نوع خود کم نظیر است. همین امر سبب شد جانشین کتابهای حاشیه، جوهر النضید و شرح شمسیه و دیگر کتب منطقی قرار گیرد. ولی از آنجایی که بیش از پنجاه سال از تألیف آن می گذرد، ضرورت بازنگری و اصلاح آن احساس می شد؛ از این رو استاد عبدالجواد ابراهیمی فر بر اساس نیاز علمی دانش پژوهان: کتاب «المنطق التعليمی» را به صورت یک متن آموزشی و با در نظر گرفتن زمانی متناسب که برای آموختن دانش منطق منظور می شود به رشته تحریر در آورد. کتاب «المنطق التعليمی»؛ دانش منطق را در سطح کتاب «المنطق» علامه مظفر (رحمه الله) با عباراتی روان و مختصر و با پرهیز از توضیحات زائد و یا مطالب تکراری و غیر ضروری به دانش پژوهان انتقال می دهد. نکته قابل ذکر این است که؛ در تدوین منطق تعلیمی، پاره ای از مطالب کتاب منطق علامه مظفر (رحمه الله) به علت این که مطالب هر درس با عنوان جامع آن درس تناسب داشته باشد؛ جابجا شده است.

کتاب در سه بخش تنظیم شده است.

بخش اول: مباحث مقدماتی و بحث تصورات است.

بخش دوم: پیرامون تصدیقات؛ شامل: قضایا و حجت از لحاظ هیئت است.

بخش سوم: مبحث صناعات خمس است که در کتاب منطق تعلیمی از درس ۵۵ تا ۸۰ بیان شده است.

نوشتار حاضر بخش سوم: «صناعات خمس» (از درس ۵۵ تا ۸۰) از منطق تعلیمی است که برای طلاب محترم حوزه علمیه امام صادق (علیه السلام) فیروز کوه - دارالسیاده وشتان؛ در سال تحصیلی ۹۱ - ۹۰ به صورت نموداری تدریس شده است.

از جمله نکاتی که در تنظیم این مجموعه مورد نظر این حقیر بوده از قرار زیر است.

۱. مطالب کتاب به صورت سلیس و روان و بدون حذف و ادبی نموداری شده است.

۲. بکارگیری شیوه ای نوین به صورت نموداری در نگارش و استفاده از مثال ها برای تفهیم بهتر مطالب به دانش پژوهان.

۳. در نوشتار حاضر سعی شد در پاره ای از موارد به علت روان و آسان بودن عبارات از ترجمه منطق تعلیمی؛ تألیف استاد عبدالجواد ابراهیمی فر؛ استفاده شود.

۴. در هنگام مطالعه و آدرس دهی به علامت اختصاری «ص» و «س» برخورد می کنید؛ مراد از «ص»، «صفحه» و «س»، یعنی؛ سطر. مثلاً (صفحه ۲۷۵ سطر ۷).

۵. در بعضی موارد آدرس فقط با «ص» یعنی؛ سطر؛ مشخص شده است. و آدرس دهی بعد از صفحه، فقط به سطر اکتفا شده است.

۶. در صورت نیاز به توضیحات بیشتر، پیشنهاد می شود به کتاب «المنطق» علامه مظفر (رحمه الله) مراجعه شود. که در آن به طور مشروح مسائل مربوط به صناعات خمس بیان شده است.

در پایان از مسئول و تولیت حوزه علمیه امام صادق (علیه السلام) استاد عزیز، حضرت آیت الله دریاباری (دامت برکاته) که با بزرگواری و کرامت نفس مشوق بنده بوده اند و نکاتی سودمند را در به بار نشستن این مجموعه بیان کردند و استاد سید کمال دریاباری و طلاب محترم حوزه فوق که بازخوانی متن نموداری را قبول زحمت کردند، صمیمانه تشکر می نمایم و برای آن عزیزان توفیقات روز افزون مسئلت دارم. امید آن که خدای متعال اعمال ما را خالص گرداند و به نیکوترین وجه بپذیرد.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

فیروز کوه - حوزه علمیه امام صادق (علیه السلام)

حسن صدری مازندرانی

۲۲ بهمن سال ۱۳۹۱

فهرست

درس ۵۵: ۶. صناعات خمس (۱): اليقينيات:	صفحه ۴
اليقينيات:	صفحه ۵
اصول يقينيات به حكم استقراء (نه حصر عقلي): ۱. اوليات ۲. مشاهدات ۳. تجريبات ۴. متواترات ۵. حدسيات	صفحه ۶
۶. فطريات:	صفحه ۸
الدرس ۵۶: ۶. الصناعات الخمس (۲): مبادى قياسها (۲): ۲. مظنوعات ۳. مشهورات ۴. اقسام مشهورات:	صفحه ۹
اقسام مشهورات: ۱. واجبات القبول ۲. تاديبات صلاحيه:	صفحه ۱۰
ادامه اقسام مشهورات: ۳. خليات ۴. انفعاليات ۵. عاديات ۶. استقرائيات:	صفحه ۱۱
الدرس ۵۷: ۶. الصناعات الخمس (۳): ۴. وهميات ۵. مسلمات:	صفحه ۱۲
۶. مقبولات ۷. مشبهات ۸. مخيلات:	صفحه ۱۳
الدرس ۵۸: ۶. الصناعات الخمس (۴): اقسام قياس ها بر حسب ماده: برهان - مغالطه - جدل - خطابه - شعر:	صفحه ۱۴
صناعت چيست؟ - فايده اجمالى صناعت هاى خمس:	صفحه ۱۵
الدرس ۵۹: ۶. الصناعات الخمس (۵): البرهان (۱) - برهان لمى و ائى:	صفحه ۱۶
اقسام برهان ائى:	صفحه ۱۷
الدرس ۶۰: ۶. الصناعات الخمس (۶): برهان (۲) - راه اساسى فكر برآى بدست آوردن برهان - دو قضيه: صفحه ۱۶	صفحه ۱۷
الدرس ۶۱: ۶. الصناعات الخمس (۷): برهان (۳) - برهان لمى مطلق و غير مطلق - نمونه هاى گوناگون برهان لمى	صفحه ۱۷
غير مطلق: مثال اول - دوم - سوم:	صفحه ۱۸
معنى العله فى البرهان اللمى: علت هاى چهار تانه: علت فاعلى - علت مادى - علت صورى - علت عاينى:	صفحه ۱۸
تعقيب و توضيح:	صفحه ۱۹
الدرس ۶۲: ۶. الصناعات الخمس (۸): شرايط مقدمات برهان:	صفحه ۲۰
معنى ذاتى در كتاب برهان: ۱. ذاتى باب ايساغوجى ۲. ذاتى در باب حمل و عروض:	صفحه ۲۱
ادامه معانى ذاتى در كتاب برهان: ۳. ذاتى در باب حمل و عروض (محمولات من ضميمه و محمولات بالضميمه)	صفحه ۲۱
۴. ذاتى در باب حمل (حمل اولى و شايع صناعى) ۵. ذاتى در باب علل: معنى الاولى:	صفحه ۲۲
الدرس ۶۳: ۶. الصناعات الخمس (۹): صناعت جدل: اول: در مورد قواعد و اصول:	صفحه ۲۳
ادامه وجه الحاجه الى الجدل - المقارنه بين الجدل و البرهان:	صفحه ۲۴
الدرس ۶۴: ۶. الصناعات الخمس (۱۰): صناعت (۱۰) صناعت الجدل (۲) القواعد و الاصول (۲) - تعريف جدل -	صفحه ۲۵
فوائد جدل:	صفحه ۲۶
سوال و جواب: فرق بين برهان و جدل:	صفحه ۲۷
الدرس ۶۵: ۶. الصناعات الخمس (۱۱): صناعت الجدل (۳) - القواعد و الاصول (۳) - مبادى جدل -	صفحه ۲۸
سه قسم مشهورات:	صفحه ۲۹
مقدمات الجدل - مسائل جدل:	صفحه ۳۰
مطالب جدل - الدرس ۶۶: ۶. الصناعات الخمس (۱۲) صناعت الجدل (۴) القواعد و الاصول (۴) - ابزار و ادوات	صفحه ۳۱
صناعت جدل: (ادوات اول):	صفحه ۳۲
ادامه ابزار و ادوات صناعت جدل: ادوات دوم - ادوات سوم - ادوات چهارم:	صفحه ۳۳

ادامه ابزار و ادوات صنعت جدل - فائده هذه الادوات:	صفحه ۳۰
الدرس ۶۷: ۶. الصناعة الخمس (۱۳) صناعة الجدل (۵) - المواضع (۱):	صفحه ۳۱
ادامه معنای موضع؛ فائده موضع و وجه نامگذاری موضع:	صفحه ۳۲
اقسام المواضع: دو حالت محمول در مواضع:	ص ۳۳
فالمحمولات اربعة در باب جدل: اصناف مواضع طبق نظر منطقيون:	صفحه ۳۴
الدرس ۶۸: ۶. الصناعة الخمس (۱۴) - الصناعة الجدل (۶) المواضع: چهار موضع از اصناف مواضع - ۱. مواضع اثبات و ابطال:	صفحه ۳۵
۲. مواضع اولی و اثر ۳. مواضع هو هو - مواضع اثبات و ابطال:	صفحه ۳۶
مواضع اولی و الاثر (مطلب پنجم در باب مواضع اولی و اثر):	صفحه ۳۷
الدرس ۶۹: ۶. الصناعة الخمس (۱۵) صناعة الجدل (۶) تعليمات للسائل «وصايا» سه بخش وصايا:	صفحه ۳۸
الدرس ۷۰: ۶. الصناعة الخمس (۱۶) صناعة الجدل (۷) آموزشهای برای مجیب - تعليمات للمجيب:	صفحه ۴۰
آموزشهای مشترک برای سائل و مجیب یا آداب مناظره و گفتمان:	صفحه ۴۱
الدرس ۷۱: ۶. الصناعة الخمس (۱۷) صناعة خطابه (۱) - ۱۶ مطلب اصول و قواعد: ۱. دليل نیاز ما به خطابه ۲. وظائف خطابه و فايده های آن ۳. تعريف و معنای خطابه:	صفحه ۴۲
۴. اجزاء خطابه: الف: عمود ب: اعوان:	صفحه ۴۳
۵. العمود ۶. الاستدراجات بحسب القائل:	صفحه ۴۴
۷. استدراجات بحسب القول ۸. استدراجات بحسب المخاطب ۹. شهادات القول:	صفحه ۴۵
۱۰. شهادات الحال. الدرس ۷۲: ۶. الصناعة الخمس (۱۸) صناعة الخطابه (۲) الاصول و القواعد (۲) - ۱۱. الفرق بين الخطابه و الجدل:	صفحه ۴۶
۱۲. ارکان الخطابه:	صفحه ۴۷
۱۳. اصناف المخاطبات: (اقسام خطابه):	صفحه ۴۸
۱۴. صور تالیف الخطابه: ۱. التثبيت ۲. الضمير ۳. التكفير ۴. الاعتبار ۵. البرهان ۶. الموضع:	صفحه ۴۹
۱۵. الضمير - علل حذف کبری در خطابه:	صفحه ۵۰
۱۶. التمثيل: سه صورت تمثيل در خطابه:	صفحه ۵۱
الدرس ۷۳: ۶. الصناعة الخمس (۱۹) صناعة الخطابه (۳) - الانواع: چهار مطلب در «انواع» ۱. تمهيد ۲. انواع مربوط به مناسبات:	صفحه ۵۲
۳. انواع مربوط به مشاجرات:	صفحه ۵۳
انواع مربوط به مشاورات:	صفحه ۵۴
ادامه قسم الثاني: الدرس ۷۴: ۶. اصناف الخمس (۲۰) صناعة الخطابه (۴) التواع:	صفحه ۵۵
الف: حال الالفاظ:	صفحه ۵۶
ادامه حال الالفاظ - ب: نظم و ترتيب الاقوال الخطابه:	صفحه ۵۷
ادامه سه نوع تواع - ادامه نظم و ترتيب سخنان خطابی - الثالث: الخاتمة:	صفحه ۵۸
قسم دوم اخذ به وجوه - الدرس ۷۵: ۶. الصناعة الخمس (۲۱) صناعة الشعر (۱): ده مبحث صنعت شعر: ۱. تمهيد:	صفحه ۵۹
ادامه ده مبحث صنعت شعر: ۲. تعريف شعر ۳. فائده شعر:	صفحه ۶۰
ادامه ده مبحث صنعت شعر: ۴. علت تاثیر شعر در نفوس ۵. به چه چیز شعر، شعر می شود؟	صفحه ۶۱
الدرس ۷۶: ۶. الصناعة الخمس (۲۲) صناعة الشعر (۲) ادامه ده مبحث صنعت شعر: ۶. اكذبه اعذبه:	صفحه ۶۲

ادامه ده مبحث صنعت شعر: ۷. قضایای مخیلات و تاثیرها: صفحه ۶۳

ادامه ده مبحث صنعت شعر: ۸. آیا مخیلات قاعده ای دارند؟ ۹. زادگاه ملکه شعر کجاست؟ ۱۰. رابطه شعر با عقل باطن: صفحه ۶۴

الدرس ۷۷: ۶. الصناعات الخمس (۲۳) صنعت المغالطه (۱) سه مبحث صنعت مغالطه: مبحث اول: در مقدمه صنعت مغالطه:

۱. معنی المغالطه: صفحه ۶۵

ادامه مبحث اول: ۲. مغالطه به معنای غلط انداختن دیگران از روی عمد: صفحه ۶۶

ادامه مبحث اول: ۳. فائده این صنعت ۴. موضوع این صنعت و مواد آن ۵. اجزاء این صنعت: صفحه ۶۷

الدرس ۷۸: ۶. الصناعات الخمس (۲۴) صنعت المغالطه (۲) - اجزاء ذاتیه صنعت مغالطه: الف: مغالطات اللفظیه: ۶ نوع مغالطه

های لفظی: ۱. مغالطه با اشتراک الاسم: صفحه ۶۸

ادامه ۶ نوع مغالطه های لفظی: ۲. المغالطه فی هیئته اللفظ الذاتیة ۳. المغالطه فی الاعراب و الاعجام ۴. مغالطه ممارات ۵.

مغالطه ترکیب مفصل: صفحه ۶۹

ادامه ۶ نوع مغالطه های لفظی: ۶. مغالطه تفصیل مرکب: صفحه ۷۰

الدرس ۷۹: ۶. الصناعات الخمس (۲۵) المغالطه (۳) ۷ نوع مغالطه های معنوی: صفحه ۷۱

چهار نوع دیگر مغالطه های معنوی - بیان تفصیلی انواع هفت گانه مغالطات معنوی: ۱. ایهام انعکاس ۲. اخذ ما بالعرض مکان

ما بالذات: صفحه ۷۲

ادامه بیان تفصیلی مغالطات معنوی: ۳. سوء اعتبار حمل ۴. گرد آمدن چند مساله در یک مساله: صفحه ۷۳

ادامه بیان تفصیلی مغالطات معنوی: ۵. سوء تألیف: صفحه ۷۴

ادامه بیان تفصیلی مغالطات معنوی: ۶. مصادر به مطالب ۷. نهادن آنچه علت نیست به جای علت: صفحه ۷۵

الدرس ۸۰: ۶. صناعت المغالطه (۴) اجزاء عرضی صناعت هفت امری که موجب مغالطه می شود: صفحه ۷۶

ادامه هفت امر که موجب مغالطه می شود: صفحه ۷۷

اللهم صل علی محمد و آل محمد و اجل فرجهم